

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 16

Issue 1

Gödöllő
2020

A LIMOUSIN FAJTA EREDMÉNYEI 2018-BAN

Szűcs Márton¹, Tőzsér János²

¹Limousin és Blonde d' aquitaine Tenyésztők Egyesülte, 1134 Budapest, Lőportár utca 16.

²Szent István Egyetem, Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, Állattenyésztés-tudományi Intézet
2103 Gödöllő, Páter K. út 1.
info@limousin.hu

Received – Érkezett: .17. 12. 2020.
Accepted – Elfogadva: 04. 04. 2020.

Összefoglalás

A tanulmány célja limousin fajta 2018 évi eredményeinek a bemutatása. A tenyésztő egyesületet 10 magánszemély és 10 jogi személy alapította 1989 évben. A tehénlétszám 2008 és 2018 évek között emelkedett. Ugyanebben az időszakban az egyesület taglétszáma is nőtt. A törzskönyvezett egyedek tekintetében a 67% (12.999 egyed) egy jó értéknek számít. A fajtatiszta tenyészetekben a törzskönyvezett tehének (6.702 egyed) és az üszők (2.481 egyed) létszáma a meghatározó. A könnyű ellés fajtatiszta állományokban 94 %, és a keresztezettekben 97 % volt. A borjak 205 napra korrigált választási súlya ivaronként az alábbi volt: bika (262 kg), üsző (228 kg). A tehének küllemi bírálati összpontszáma 77, az első ellési életkora 33 hónap és a két ellés közötti ideje 418 napnak alakult. Figyelembe véve ezeket az adatokat, megállapíthatjuk, hogy a limousin fajtának hazánkban továbbra is jó perspektívája van.

Kulcsszavak: limousin tehén, jó küllem, könnyű ellés, választási súly

Results of Limousin breed in 2018

Abstract

The aim of this study was to give information to Hungarian breeders on characteristics of Limousin breed in 2018. This breeders' association was established in 1989 by 10 persons and 10 companies. The increasing trend of the cattle number was observed in association of breeders between 2008 and 2018 years. Changing of membership was also positive in this period. The rate of the registered herd it seems to be good: 67 % (12.999 animals). In the purebred registered herds the number of cows (6.702 animals), and heifers (2.481 animals). were dominant. Very good easy calvings were observed in purebred (94%) and crossbred (97%) herds too. The weaning weights adjusted to 205th day of calves by sex were respectively: bulls (262 kg) and heifers (228 kg). The following characteristics of cows were also very important for breeders: total type score (77 scores), age at first calving (33 months) and calving interval 418 days). According to precedent information a good perspective can be concluded on Limousin breed in Hungary.

Key words: Limousin cow, good conformation, easy calving, weaning weight

Bevezetés

Magyarország egyik legrégebben alapított húsmarha tenyésztő egyesülete a *Limousin és Blonde d' aquitaine Tenyésztők Egyesülete (LBTE)*, amelyet 1989-ben alapította 10 magánszemély és 10 jogi személy. Az egyesület tagjai, az elnökség szervező munkájának segítségével, kidolgozták a limousin fajta első tenyésztési programját (*Balika és Bíró, 1990*). Ennél fogva, 2020-ban a tenyésztő szervezet a 30. születésnapját ünnepli majd. Ez a jeles szakmai esemény alkalmat ad arra, hogy röviden bemutassuk a limousin húsmarha fajta legfontosabb hazai 2018-évi eredményeit.

A limousin fajta jellemzői

Közismert, hogy ez a fajta a franciaországi „*délnyugati szőke marhák*” nagy családjából ered (*Szabó, 1998*) és a *Massif Central* hegyvidékének nyugati részének esős, de kevésbé termékeny gránit talaján alakult ki. A fajta önálló fejlődését a XIX. század közepe óta tartják nyilván. Kezdetben ígás marhaként használták, de már ekkor is fontos szempont volt a vágóra küldött ökrök kedvező hústermelése. Ebben a munkában a *Lyon-i* és a *St. Étienne-i* piacok jelentős szerepet játszottak. A törzskönyvét 1886-ban alapították. A XIX és a XX. században már elsősorban izomtömeg növelésre végeztek szelekciót, ügyelve a könnyű ellésre és a csekély mértékű faggyúrétegekre (bőr alatti, izomrostok közötti stb.). Franciaországban a limousin tehénállomány 1984 és 1992 között jelentősen emelkedett 38 ezerről, 75 ezerre (*Anonim, 1992*). *Journaux* (1995) közlése szerint, a szelekciós tehénbázis a fajtában 90 ezer egyed. A fajtatörzskönyvét 1886-ban alapították, ugyanakkor az „elit törzskönyvet” 1935-ben hozták létre (*Félius, 1985*). A fajtát középkorai tenyészettségűnek tartják, tehát az optimális ellési életkor 30-32 hónap közé esik. Jól ismert a fajta időjárással szembeni ellenálló képessége, az átlagnál élénkebb vérmérséklete, valamint az is, hogy három hónapos kortól kezdve minden életkorban piacképes portékát ad.

A fajta néhány jellemzőjét az alábbiakban foglaljuk össze (*LBTE, 2018*):

- *Kifejlettkori élősúly*: bika 1100-1250 kg, tehén 650-750 kg
- *Születési súly*: hímivar 40-45 kg, nőivar 35-40 kg
- *Könnyű ellés*: 94-96 %
- *205 napos súly*: hímivar 260-310 kg, nőivar 220-250 kg
- *365 napos élősúly*: hímivar 450-470 kg, nőivar 330-350 kg
- *Választásig elért súlygyarapodás*: 1100-1200 g/nap
- *Hízalás alatti súlygyarapodás*: 1400-1500 g/nap.

Félius, (1985) szerint a XIX. század fordulóján a tehének átlagos élősúlya 425 kg volt, míg manapság ez 600 kg körül mozog. A bikák élősúlya 1200 kg-nál nem súlyosabbak. A tehének átlagban 137 cm, a bikák 140 cm magasak.

Fontos kiemelni, hogy a fajta húsát 1988 óta a *hízalt limousin marha*, a *vágóborjú* és a *fiatal hízott bika* kategóriák szerint márkázottan hozzák forgalomba étkezés céljából.

A hazai elterjedése

A limousin fajta hazai tenyésztése 1970-ben kezdődött, amikor a *Gödöllői Agrártudományi Egyetem* 25 vemhes üszöt és három bikát importált a fajta bölcsőjéből. A 80-s években a *bikali Állami Gazdaság*, a *püspökhatvani Galgavölgye MgTsz*, a *Tordas-Gyúrói MgTsz*, a *Zirci Bakony MgTsz* és a *hajdúszoboszlói Állami Gazdaság* közel 300 állatot hozott be. A kedvező kezdeti eredmények hatására – a hazai szarvasmarha program kertében – számos üzem kezdett a limousin

keresztelésbe. Az 1980-as évek végére már 10-15 ezer keresztezett tehenet tartottak számon. A rendszerváltozás után az állományokat eladták és a tenyészetek megszűntek. Az ezredfordulón a fajtatizta tehenlétszám csak mintegy 300 egyed volt. Az elmúlt 20 év eredményes szakmai munkájának következtében a fajta létszáma nő (LBTE, 2018).

Egyesületi adatok 2008 és 2018 között

Az egyesület tehenlétszámának (két fajta együtt) alakulását az *1. ábra* mutatja. Mint ahogy az ábrán látható, a tehenlétszám 2008 és 2014 között 10-11 ezer egyed között alakult, azonban 2015-től folyamatos emelkedés tapasztalható. Ez arra utal, hogy az egyesület szakmai munkája eredményes, mert növekszik a populáció. Megjegyezzük, hogy hazánk agroöko-potenciálja, az ágazatot segítő pénzügyi támogatások, az elérhető jövedelem nagysága, valamint a kedvező piaci helyzet miatt a húsmarhaágazat fellendülőben van. Ez a helyzet kedvező a legeltetéses haszonállat tartás további hazai fejlesztése szempontjából. Figyelembe véve a legelőink közepes vagy gyenge minőségét, egyértelmű, hogy ezeket a területeket a húsmarhák jól hasznosíthatják, szemben a tejelő állományokkal (Szabó és mtsai., 1997).

Az egyesület taglétszámának tekintetében a tendenciát a *2. ábra* összegzi. Az egyesület taglétszáma 2008 és 2012 közötti időszakban hasonló volt, 92 és 104 fő között változott. A taglétszám 2013-ban megnőtt 172-re, majd ezt követően emelkedni kezdett például 2015-ben elérte a 224 főt, majd tovább emelkedett és 2018-ban a tenyésztők száma már 295 volt. A számok alapján, a pozitív tendencia megállapítható ebben az esetben is. Az előbb bemutatott változás – más húsmarha fajtaához képest – különleges helyzetnek ítélnélhető!

1. ábra: Az egyesületi tehenlétszám trendje

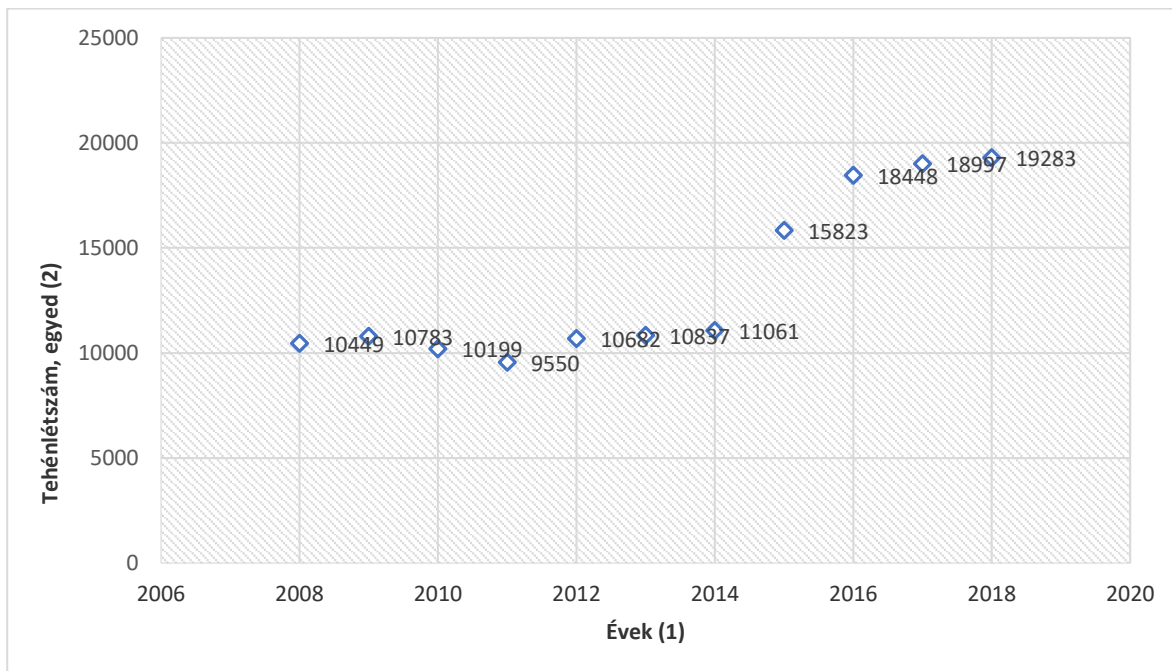

Figure 1: Trend of the cattle number in association of breeders years (1), cattle number (2)

2. ábra: Taglétszám változása

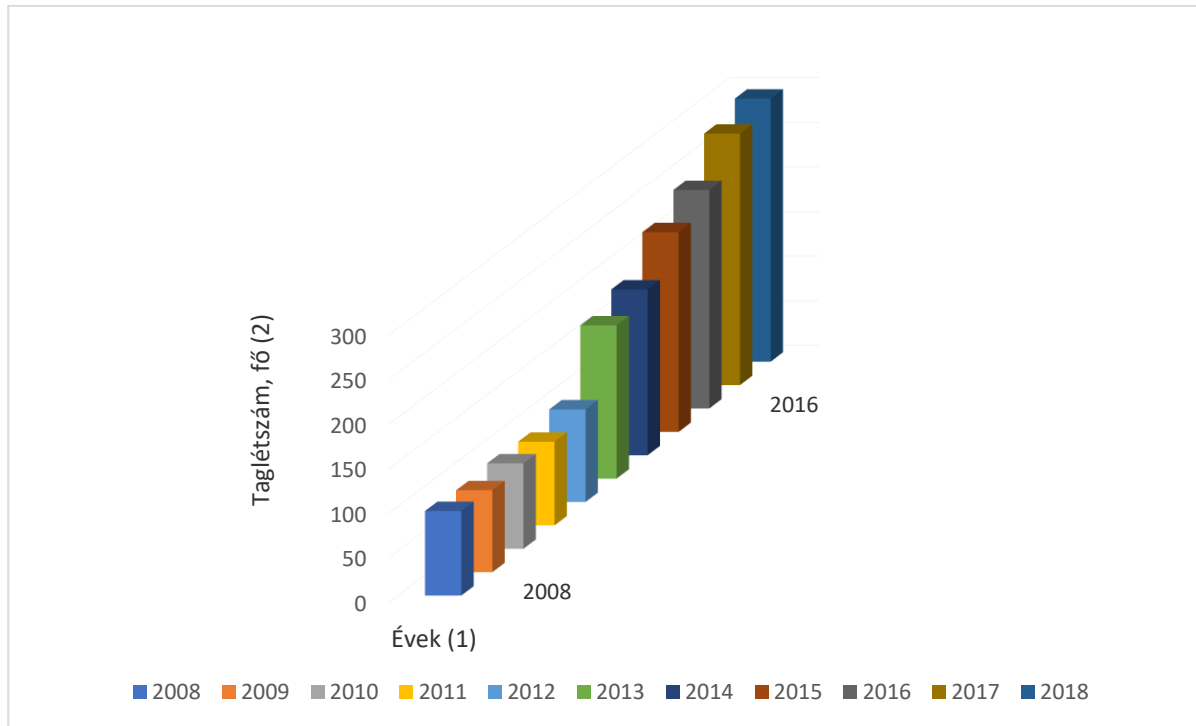

Figure 2: Changing of membership
years (1), membersip (2)

Minden tenyésztő szervezetnek fontos az, hogy a nőivarú állomány létszáma hogyan alakul, tenyésztetre vetítve. Ezeket az adatokat mutatja a 3. ábra, amely egyértelműen csökkenést jelez, mert még 2008-ban 110 tehén volt egy telepen, addig ez 2018-ra 65 egyedre csökkent. Látható, hogy jelentős csökkenés 2012 és 2013 között történt (103-ról, 63-ra) a telepi tehénlétszámban. Ha megvizsgáljuk az egy farmra jutó tehének számát tulajdon formák (magán tenyészet: MTE, jogi személy: JSZ) szerint, akkor azt látjuk, hogy a magán tenyészetekben 2008-tól 2018-ig minden évben, abszolút értékben kevesebb számú tehén volt, mint a jogi személyként működő vállalkozásoknál: Pl: 2008-ban, MTE (72 egyed), JSZ (155 gyed), 2013-ban, MTE (41 egyed), JSZ (97 egyed), 2018-ban (MTE (47 egyed), JSZ (105 egyed).

3. ábra: Az egy farmra eső tehénlétszám változása

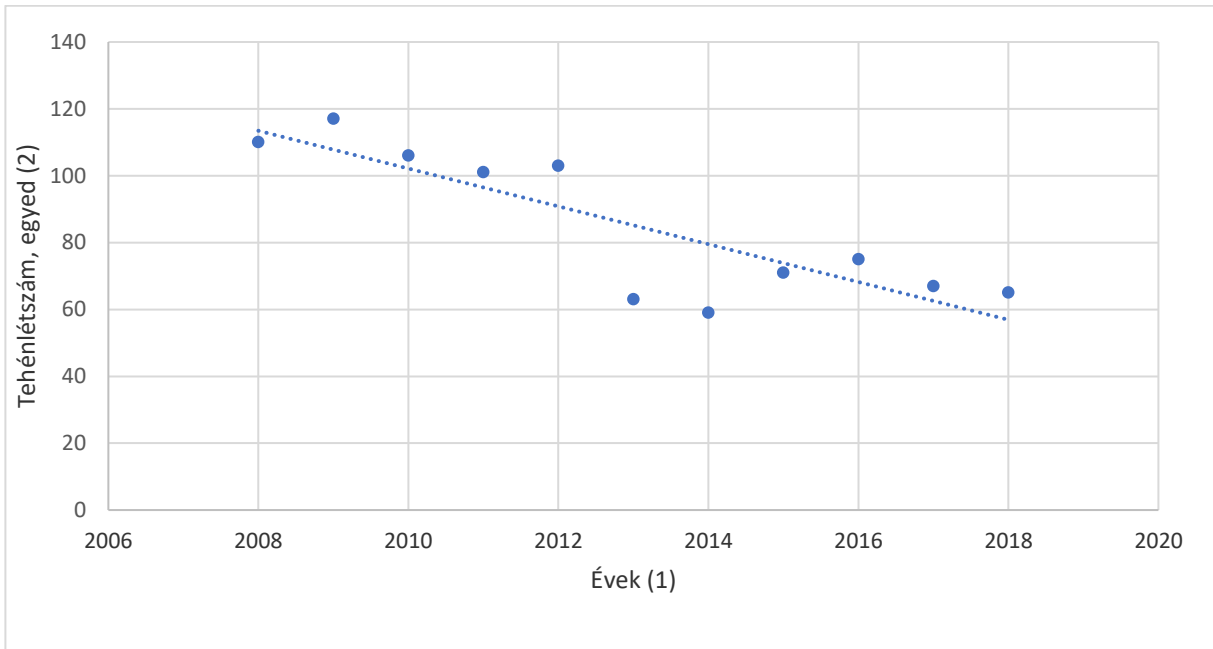

Figure 3: Number of cow per herd years (1), number of cow (2)

A kisebb átlagos telepi tehénlétszám háttérében több tényező szerepelhet: a vállalkozás kisebb tőkéje, az átgondoltabb takarmányozás, a legelő állattartó képességét jobban figyelembe vevő legeltetési mód és gazdálkodás, az egyedre való jobb odafigyelés igénye stb.

Tenyésztési szempontból fontos adatok és jellemzők

A tenyésztő szervezetek egyik fontos adata, a termelésellenőrzés alatt álló tehénállomány nagysága. Az egyesület esetében ez a szám 67 % (12.999 egyed), tehát jónak értékelhető, amelyből limousin fajtájú tehén létszáma 11.571 egyed, tehát 89 %. A tenyészetek 65 %-án (165 farm) történik ellenőrzés, ebből 132 tenyészetet (80 %) a limousin fajta adja.

A termelésellenőrzés alatt álló limousin állományok összetételét a 4. ábra mutatja, fajtatiszta és keresztezett egyedek szerinti bontásban. A fajtatiszta tenyészetekben a tehénlétszám a meghatározó (6702 egyed), majd ez követi a növendék üsző állomány (2481 egyed). A szopós borjú, a növendék bika, a vemhes üsző és a tenyészbika létszáma kevesebb, mint az előző számadatok: 1741, 807, 866 és 405 egyed. A keresztezett állományok esetében szintén a tehének létszáma a legnagyobb (4869 egyed), ezt követi a szopós borjú létszám (1107 egyed), majd a növendék üsző (1003 egyed) és a növendék bika (546 egyed) létszám következik. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a tenyésztő számára fontos, hogy ismerje a termelő teheneinek a teljesítményét, valamint, hogy minőségi növendéknevelés valósuljon meg a tenyészetében. A minőséget képviselő tenyészbikák használata, elősegíti a hazai genetika további terjedését az állományokban.

4. ábra: Termelésellenőrzött állományok összetétele

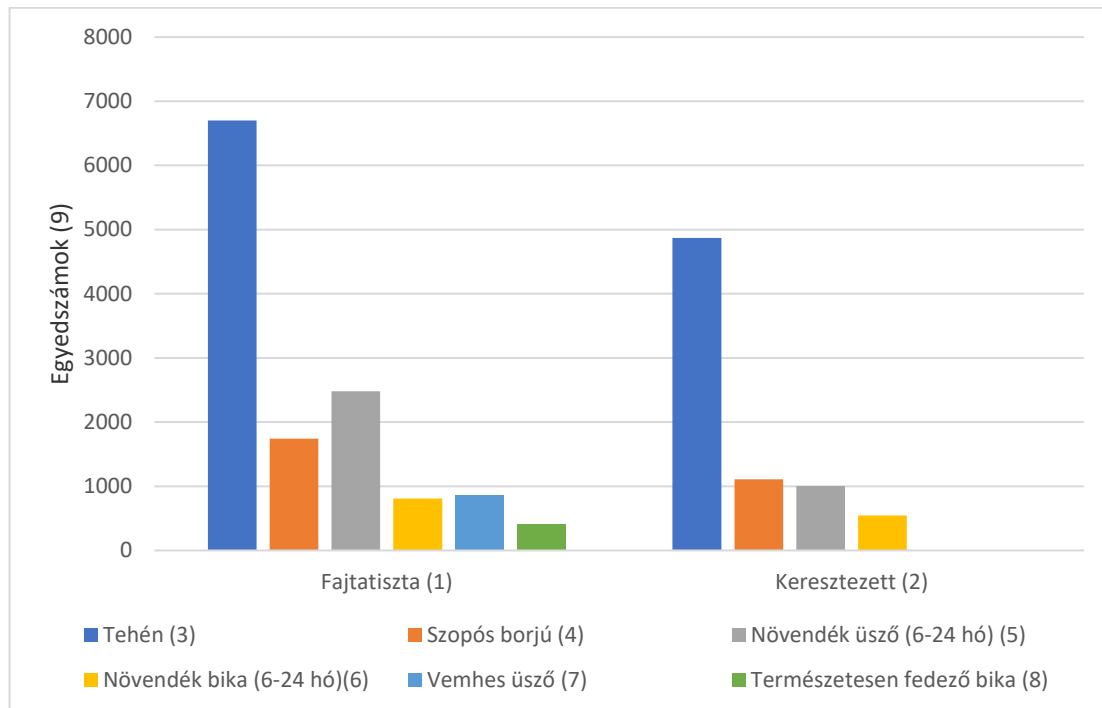

Figure 4: Composition of production in registered herds

purebred (1), crossbred (2), cow (3), suckling calf (4), growing female calf (6-26 month)(5), growing male calf (6-24 moth)(6), pregnant heifer (7), breeding bull (8), number of animals (9)

A húsmarha tenyésztők mindegyikének fontos értékmérő tulajdonság, az ellés lefolyása. A fajtatiszta és a keresztezett állományok esetében mutatja az 5. ábra ennek a tulajdonságnak az alakulását. A fajtatiszta és keresztezett állományokban egyaránt a könnyű ellés volt a meghatározó: fajtatiszta (94 %, 5021 egyed), keresztezett (97 %, 3703 egyed). A segítséggel történt ellések arány fajtatiszta állományban 3% (155 egyed), a keresztezettekénél pedig 1% (56 egyed) volt. A vetélések és a holt ellések előfordulása – mindkét csoportban – 1-2 % között változott. A termelésellenőrzött tehénállományra számított ellési arány a fajtatiszta állományokban 80 %-os, a keresztezettekénél 79 % os volt 2018-ban.

A hazai limousin populációban 2018-ban, 5176 fajtatiszta borjú született meg, amelyből a választásig 8 % (422 egyed) esett ki. A választott borjak (4754 egyed) 8 %-a (371 egyed) került sajtáteljesítmény vizsgálatba (STV), amelyből 79 % (292 egyed) vált minősített tenyészbikává. A keresztezett állományban a választásig kiesett borjak aránya 7,7 % (290 egyed) volt.

5. ábra: Termelésellenőrzött állományok ellési jellemzői

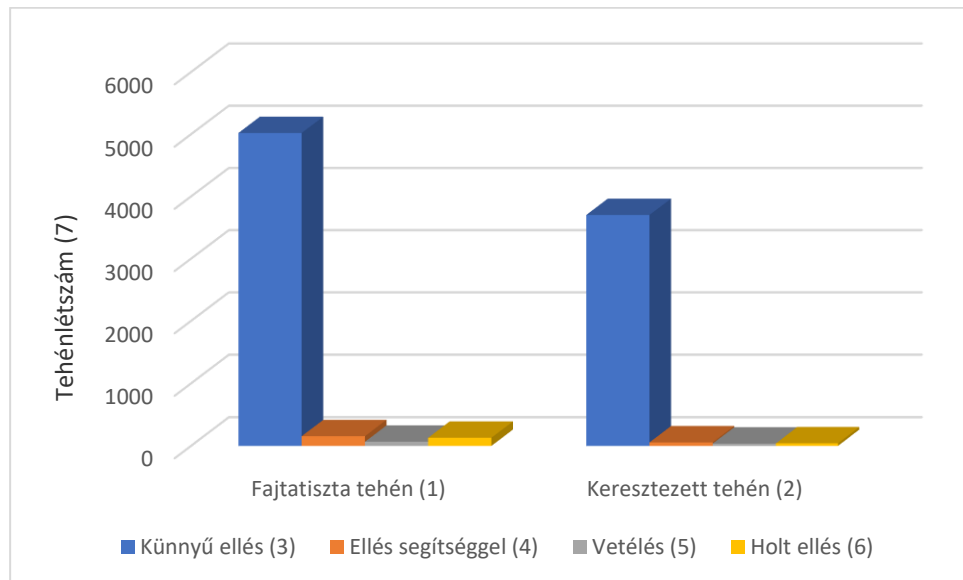

Figure 5: Characteristics of calving in registered herds

purebred cow (1), crossbred cow (2), easy calving (3), calving with small assistance (4), abortion (5), stillbirths (6), number of cows (7)

Az állattartó- és tenyésztő gazda a piacon kívánja – megfelelő áron – értékesíteni az előállított „portékáit”. Az állatértékesítési átlagsúlyokat, a termelésellenőrzött tenyészetek tekintetében, a 6. ábra szemlélteti. Ez az ábra is igazolja azt, hogy a limousin fajta minden életkorban piacépes terméket jelent az élelmiszergazdaságban: selejt tehén (561 kg), választott üsző borjú (225 kg), választott bika borjú (279 kg), növendék tenyészüsző (346 kg), vemhes üsző (467 kg), hizott bika (566 kg), tenyészbika (716 kg).

Közismert, hogy nem minden termelésellenőrzés alatt álló állomány törzstenyészet. 2018-ban, a termelésellenőrzött tehenek száma 6702 egyed volt. Ennek 68 %-a képezi a törzstenyészetek tehénlétszámát (4620 egyed). Ez az arány egy jó kiindulási alapot jelent a hazai állomány további genetikai fejlesztéséhez. A törzstenyészetek tehenei, 51 tenyészetben találhatóak, az-az a farmok 39 %-ban.

A választott borjak 205 napra korrigált súlya az alábbi volt: bikák (262 kg), üszők (228 kg). Az STV-ben minősített bikák esetében ez az érték 313 kg-nak mutatkozott. Franciaországban, a bikák 210 napra korrigált súlya 268 kg (n=27.373) volt (Anonim, 1992). Különböző elemzésekben Nagy (1986) 246 kg-os (n=187), Kovács és Szűcs (1993) 245 kg-os (n=1336) értékeket közöltek bikák korrigált elősúlyára. Kovács és Szűcs (1993) az üszőborjak élősúlyát 233 kg-nak (n=1339) állapította meg. Hasonló eredményeket kaptak Bene (2007) és Födrös (2008) is. A fajta bölcsőjében, 210 napra korrigált érték (n=355.713), 255 kg (Journaux és Laloe, 2000) volt.

A limousin tehenek néhány jellemző 2018-as adatát az alábbiakban összegezzük:

- Küllemi bírálati összpontszám: 77 pont
- Első ellési életkor: 33 hónap
- Két ellés közötti idő: 418 nap

6. ábra: Átlagos élősúlyok az értékesítéskor

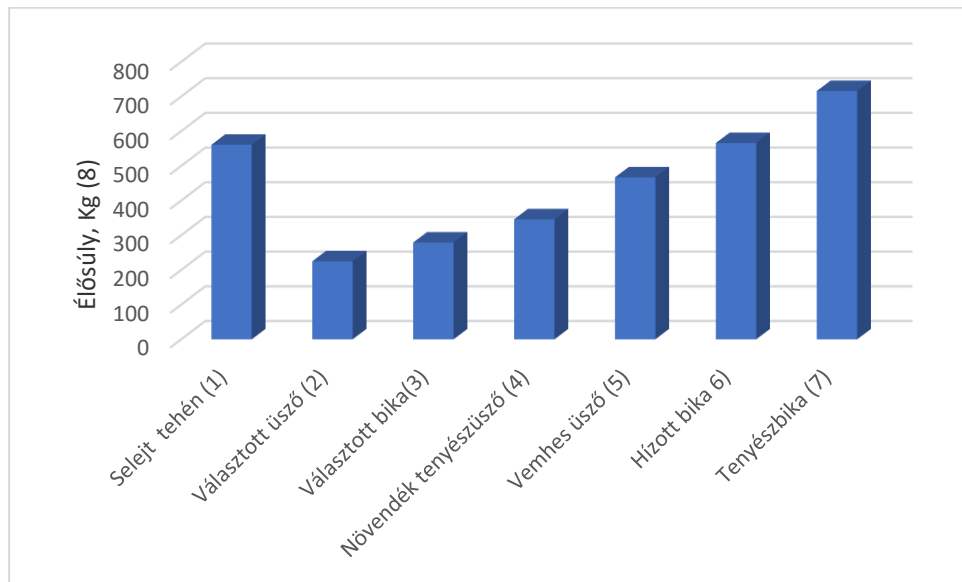

Figure 6: Average body weight for selling

bad cow (1), heifer weaned (2), male calf weaned (3), growing heifer for breeding (4), pregnant heifer (5), fattening bull (6), breeding bull (7), body weight (8)

Öröndetes tény, hogy az egyesület tagjai – a hagyományos teljesítményvizsgálat mellett – támaszkodhatnak a munkájuk során a genomvizsgálatok eredményeire. Az átlagos pontszámérték a könnyű ellésre 7,9; a növekedési erélyre, 3,7; az izmoltságra 5,3; a rámára 3; csontfinomságra 8; az utósok könnyűellésre 4,1; a tejtermelésre 5,7 és a belső medence méretére 5,5 volt.

Összegezve az eddigieket megállapíthatjuk, hogy az egyesület jó helyzetben, fejlődési állapotban van. A tenyésztő szervezet munkájával és a szakmai információival érdemben segíti a hazai limousin tenyésztőket és ezzel szolgálja a fajta további eredményes fejlődését.

Irodalomjegyzék

- Anonim (1992). Réultats du Contrôle des Performances des Bovins Allaitants. Institut de l'Élevage, Paris, 125.
- Balika S. Bíró I. (1990): Tenyésztési program. Limousin Tenyésztők Egyesülete, Budapest, 1–16.
- Bene Sz. (2007): Különböző fajtájú húshasznú tehenek néhány értékmérője azonos környezetben. Doktori (PhD) értekezés, Keszthely, 1–140.
- Felius, M. (1985): Genus Bos: Cattle Breeds of the World. MSDAGVET, Division of Merck and Co. Inc. Rahway, NJ., USA. 231.
- Fördös A., Balika S., Keller K., Bene Sz., Szabó F. (2008): Limousin borjak választási eredménye 3. Közlemény: genotípus x környezet kölcsönhatás Állattenyésztés és Takarmányozás, 57. 3. 193–200.
- Journaux, L. (1995): Les programme de sélection des race a viande spécialisée française. Revue technique destinée aux inseminateurs. Institut de l'Élevage, Paris, 1–6.

- Journaux, L., Laloe, D. (2000): Répertoire des résultats de l' évaluation IBOVAL2000 pour les races bovines à viande. (Crn2916), Institut de l' Élevage, INRA*
- Kovács A., Szűcs E. (1993): A tenyészkörzet, az évszak és az ivar szerepe a limousin borjak választási teljesítményére. Állattenyésztés és Takarmányozás, 42. 2. 117–130.*
- Limousin és Blonde d'aquitaine Tenyésztők Egyesülte (2018): Kiadvány a limousin fajtáról. Budapest, 1–6.*
- Nagy N. (1996): Adatok a húshasznú tenyészbika jelöltek STV-inek értékeléséhez. Állattenyésztés és Takarmányozás, 35. 4. 305–311.*
- Szabó F., Szűcs E., Tőzsér J. (1997): Stratégia kutatási programok: az agrárgazdaság minőségi dimenziói. „Agro-21 Füzetek, Kompolt, 57.*
- Szabó F. (1998): Húsmarhatenyésztés. Mezőgazda Kiadó Budapest, 66.*